

Sygn. akt III Ca 935/19

POSTANOWIENIE

Dnia 19 lutego 2020r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu, III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie

następującym:

Przewodniczący - Sędzia SO Paweł Poręba (sprawozdawca)

Sędzia SO Agnieszka Skrzekut

Sędzia SR del. Rafał Obrzud

Protokolant: st. sekr. sąd. Anna Burnagiel

po rozpoznaniu w dniu 19 lutego 2020r. w Nowym Sączu

na rozprawie

sprawy z wniosku M. P.

przy uczestnictwie G. A., S. H. (1), E. S. (1)

o dział spadku po J. P. (1) i zniesienie współwłasności

na skutek apelacji uczestniczki S. H. (1)

od postanowienia Sądu Rejonowego w Nowym Sączu VII Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Muszynie

z dnia 24 maja 2019r. sygn. akt VII Ns 76/19

p o s t a n a w i a :

1. odrzucić apelację;

2. orzec, że wnioskodawca i uczestniczka S. H. (1) ponoszą koszty postępowania apelacyjnego związane ze swym udziałem w sprawie.

(...)

Sygn. akt III Ca 935/19

UZASADNIENIE

postanowienia Sądu Okręgowego w Nowym Sączu

z dnia 19 lutego 2020 r.

Wnioskodawca M. P. w ostatecznie sprecyzowanym wniosku wniósł o dokonanie działu spadku po swoim ojcu J. P. (1) i zniesienia współwłasności nieruchomości położonej w K. składającej się z działki ewid. nr (...) o pow. 0,1946 ha oraz działki ewid. nr (...) o pow. 0,0278ha zabudowanej budynkiem mieszkalnym objętej księgą wieczystą nr (...) poprzez przyznanie opisanej nieruchomości na rzecz wnioskodawcy za spłatą na rzecz uczestnika P. P. (1) /k- 19/.

W uzasadnieniu wniosku podniesiono, iż wnioskodawca w wyniku dziedziczenia po zmarłych rodzicach H. P. i J. P. (1) stał się współwłaścicielem w 37/40 częściach nieruchomości położonej w K. składającej się z działki ewid. nr (...) o pow. 0,1946 ha oraz działki ewid. nr (...) o pow. 0,0278ha zabudowanej budynkiem mieszkalnym objętej księgą wieczystą nr (...). Uczestnik P. P. (1) jest współwłaścicielem w 3/40 częściach przedmiotowej nieruchomości.

Opisana nieruchomość znajdowała się w wyłącznym posiadaniu wnioskodawcy z uwagi na przebywanie uczestnika poza granicami kraju, a po powrocie zamieszkiwanie przez okres 8 lat w P.. W tamtym czasie wnioskodawca poczynił szereg inwestycji i nakładów na nieruchomość, w szczególności na budynek mieszkalny. Wnioskodawca wielokrotnie zwracał się do uczestnika o dokonanie podziału nieruchomości albo poprzez spłatę uczestnika lub też zaproponowanie przez samego uczestnika innego sposobu podziału. Uczestnik zwlekał z podjęciem decyzji a w styczniu 2017 r zamieszkał wraz z wnioskodawcą i jego rodziną w przedmiotowym budynku korzystając z niego bez ponoszenia kosztów jego utrzymania oraz opłat za media.

W odpowiedzi na wniosek pełnomocnik uczestnika P. P. (1) wyraził zgodę na przyznanie w całości nieruchomości objętej postępowaniem na rzecz wnioskodawcy bez spłaty pieniężnej, wnosząc o ustanowienie na jego rzecz dożywotniej służebności mieszkania w jednym pokoju usytuowanym na parterze budynku po prawej stronie od wejścia z możliwością korzystania z kuchni i łazienki. Alternatywnie wniósł o wydzielenie lokalu dla uczestnika obejmującego jeden pokój, z możliwością wykonania w tym pokoju aneksu kuchennego ze służebnością polegająca na prawie korzystania z łazienki. Ewentualnie wniósł o wydzielenie lokalu składającego się z pokoju w suterynach i wydzielenie w piwnicach pomieszczenia na łazienkę, oświadczając, że uczestnik liczy się z obowiązkiem dopłaty. Wskazał również iż w budynku możliwe jest założenie oddzielnego ogrzewania zarówno w pokoju jak i w łazience /k-19v/.

Na rozprawie w dniu 24 stycznia 2018 r pełnomocnik uczestnika zgłosił zarzut przedawnienia nakładów czynionych przez wnioskodawcę na nieruchomość objętą wnioskiem za okres do 10 lat przed wszczęciem postępowania /k- 42v/.

Uczestnik P. P. (1) zmarł dnia 3 sierpnia 2018 r. Na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Nowym Sączu VII Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Muszynie w sprawie o sygn. akt. VII Ns 274/18 spadek po zmarłym P. P. (1) nabyło rodzeństwo spadkodawcy M. P., G. A., S. H. (1) oraz E. S. (2) po 1/4 części każe z nich.

W piśmie procesowym z dnia 13 maja 2019 r uczestniczka E. S. (1) oświadczyła że przyjmuje spadek po zmarłym P. P. (1).

Uczestniczka G. A. zrzekła się przysługującego jej udziału po zmarłym P. P. (1) na rzecz wnioskodawcy M. P..

W piśmie procesowym z dnia 17 kwietnia 2019 r pełnomocnik uczestniczki S. H. (1) wniósł o rozliczenie nakładów poczynionych przez zmarłego P. P. (1) na nieruchomość spadkową w postaci garażu i pomieszczenia gospodarczego, których wartość podlega spłacie na rzecz uczestników (k- 109-112).

Pełnomocnik wnioskodawcy podniósł zarzut przedawnienia nakładów czynionych przez uczestnika P. P. (1) (k- 174/2).

Postanowieniem z dnia 24 maja 2019 r. Sąd Rejonowy w Nowym Sączu VII Zamiejscowy Wydział Cywilny w Muszynie ustalił (pkt. I), że przedmiotem postępowania jest nieruchomość położona w K. stanowiąca działkę ewidencyjną nr (...) o powierzchni 0,0278 ha zabudowaną budynkiem mieszkalnym przy ulicy (...), o wartości 341.170 zł oraz niezabudowaną działkę ewidencyjną nr (...) o powierzchni 0,1946 ha o wartości 55.790 zł obj. Księgą wieczystą Nr (...) prowadzoną w Sądzie Rejonowym w Nowym Sączu X Zamiejscowym Wydziale Ksiąg Wieczystych z siedzibą w Muszynie. Sąd Rejonowy w drodze działu spadku po J. P. (1) i zniesienia współwłasności obejmującego nieruchomość opisaną w pkt I postanowienia przyznał (pkt. II) przedmiotową nieruchomość w całości na wyłączną własność wnioskodawcy M. P.. Sąd Rejonowy zasądził (pkt. III) od wnioskodawcy M. P. na rzecz uczestniczek S. H. (1) i E. S. (1) tytułem spłaty ich udziałów kwoty po 6262,95 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie. Sąd Rejonowy nakazał (pkt. IV) ściągnąć od wnioskodawcy M. P. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Nowym Sączu kwotę 3640,77 zł tytułem wydatków pokrytych tymczasowo ze środków Skarbu Państwa. Nadto nakazał (pkt. V) ściągnąć od

uczestniczek S. H. (1) i E. S. (1) kwoty po 72 zł tytułem wydatków pokrytych tymczasowo ze środków Skarbu Państwa. W pozostałym zakresie kosztami postępowania Sąd Rejonowy obciążył (pkt. VI) Skarb Państwa oraz orzekł (pkt. VII), że wnioskodawca i uczestniczki ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sąd Rejonowy ustalił, że przedmiotem postępowania jest nieruchomości położona w K. składająca się z działki ewidencyjnej nr (...) o pow. 0,0278 ha zabudowanej budynkiem mieszkalnym położonym przy ul. (...) oraz niezabudowanej działki ewidencyjnej nr (...) o pow. 0,1946 ha objęte księgą wieczystą Nr (...).

W dacie wniesienia wniosku współwłaścicielami opisanej nieruchomości był wnioskodawca M. P. w 37/40 częściach oraz uczestnik P. P. (1) w 3/40 częściach na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Muszynie z dnia 15 maja 1992 r. wydanego w sprawie Ns 80/90 o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym J. P. (1), postanowienia Sądu Rejonowego w Muszynie z dnia 13 października 2008 r. wydanego w sprawie I Ns 235/08 o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłej H. P. oraz umowy darowizny z dnia 30 października 2009 r. Rep. A Nr (...).

Przedmiotowy budynek jest budynkiem częściowo podpiwniczonym o dwóch kondygnacjach nadziemnych, w tym poddasze użytkowe. Pierwszą kondygnację budynku stanowią piwnice. W obrębie tej kondygnacji znajdują się dwie piwnice gospodarcze, rozdzielone komunikacją z kotłownią oraz jedna piwnica gospodarcza dostępna z pomieszczenia garażu, usytuowanego poza obrysem głównej bryły budynku (od strony południowej). Również poza obrysem głównej bryły budynku (od strony zachodniej i północnej) znajdują się pomieszczenie gospodarcze i piwnica gospodarcza. Pomieszczenia piwnic dostępne są bezpośrednio z poziomu terenu (od strony potoku (...)) oraz z poziomu parteru poprzez schody zewnętrzne. W obrębie piwnic brak jest pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi. Kondygnacja druga to parter budynku. W obrębie parteru znajdują się: dobudowana do głównej bryły budynku weranda, połączona z komunikacją ze schodami wewnętrznymi łączącymi parter i poddasze budynku ;komunikacja, łazienka oraz pokój mieszkalny z jednej strony komunikacji ze schodami wewnętrznymi: kuchnia oraz pokój (dostępne z komunikacji oraz połączone amfiladowo) z drugiej strony komunikacji ze schodami wewnętrznymi. Pomieszczenia parteru dostępne są bezpośrednio z poziomu chodnika przy ul. (...) oraz z poziomu terenu od strony potoku K. (...) poprzez schody zewnętrzne i dobudowaną do podstawowej bryły budynku werandę. Przeznaczone na stały pobyt ludzi pomieszczenia parteru mają wysokość w świetle $h=2,90\text{m}$. Kondygnacja trzecia to poddasze budynku, w obrębie którego znajdują się: komunikacja ze schodami wewnętrznymi łączącymi poddasze z parterem budynku oraz 4 pokoje mieszkalne. Przeznaczone na stały pobyt ludzi pomieszczenia poddasza mają wysokość w świetle $h=2,21\text{m}$. W świetle przepisów ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali oraz ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. prawo budowlane w przedmiotowym budynku mieszkalnym nie ma możliwości wyodrębnienia dwóch samodzielnych lokali mieszkalnych. W budynku znajduje się tylko jeden zespół izb przeznaczonych na stały pobyt ludzi, wykorzystywanych zgodnie z przeznaczeniem, które wraz z pomieszczeniami pomocniczymi służą zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych wnioskodawcy.

Pierwotnie współwłaścicielami przedmiotowej nieruchomości byli rodzice wnioskodawcy J. i H. P.. J. P. (1) zmarł w 1990 r. , natomiast H. P. zmarła w 2007 r. Wnioskodawca i uczestniczki G. A., S. H. (1), E. S. (2) oraz zmarły P. P. (1) udziały po 3/40 części w przedmiotowej nieruchomości nabyli w wyniku dziedziczenia po ojcu J. P.. Umową darowizny z dnia 30 października 2009 r. Rep. A Nr(...) siostry wnioskodawcy przekazały mu swoje udziały . Wnioskodawca na podstawie testamentu matki H. P. nabył w całości jej udział w przedmiotowej nieruchomości tym, samym stał się jej współwłaścicielem w 37/40 częściach.

Po śmierci ojca w budynku rodzinnym pozostał wnioskodawca ze swoją rodziną oraz matką H. P.. Wspólnie z nimi do 1995 r. zamieszkiwał uczestnik P. P. (1), który wyjechał do (...) w 1995 r.

W okresie od śmierci ojca do czasu wyjazdu do (...)zmarły P. P. (1) nie czynił żadnych nakładów na nieruchomości objętą wnioskiem. Podobnie siostry wnioskodawcy od daty śmierci ojca nie czyniły żadnych nakładów na nieruchomości. H. P. miała niewielką emeryturę, którą przeznaczala na swoje utrzymanie, nie finansowała żadnych nakładów.

Wnioskodawca po śmierci ojca dokonał modernizacji schodów prowadzących do wejścia do budynku od strony rzeki. Przeprowadził remont istniejącej werandy poprzez wymianę stropu, wylanie nowej płyty i postawienie na nowej

plycie drewnianej belki , wymienił wszystkie okna na werandzie. W całym budynku wnioskodawca wymienił okna po uzyskaniu akceptacji konserwatora zabytków. Wymienił stare rynny biegnące dookoła budynku , przedłużył dach nad schodami, prowadzącymi do werandy które wyremontował, nadto wymalował dach.

Prace remontowe schodów oraz remont werandy wykonywał w latach 2002-2004. Prace te wykonywał etapami. W tym samym czasie wykonywał prace związane z przedłużaniem dachu i wymianą rynien. Malowanie dachu wykonuje średnio co 6 lat. Okna w budynku zaczynał wymieniać etapami po 2004 kiedy zakończył prace związane z remontem werandy. W pierwszej kolejności wymienił 5 okien na parterze budynku w kuchni oraz w dwóch pokojach.. Po upływie 2-ch lat wymienił 6 okien na poddaszu budynku. Następnie wymienił drzwi balkonowe i kolejne okno. W sumie na poddaszu budynku wnioskodawca wymienił 7 okien i drzwi balkonowe. Wnioskodawca wymienił dwa piece węglowy i gazowy oraz do dwóch pomieszczeń w piwnicach doprowadził ogrzewanie. Pomieszczenia te obecnie stanowią garderobę oraz pralnię. Na parterze budynku w 2002- 2003r. wnioskodawca wyremontował łazienkę, na ścianach i podłodze położył kafelki wstawił brodzik i wannę. Wymienił cały biały montaż. przerobił całą instalację wodno-kanalizacyjną oraz centralne ogrzewanie, dołożył dwa kaloryfery, wymienił też instalację elektryczną. W 2015 wnioskodawca przeprowadził kapitalny remont poddasza. Prace polegały na zerwaniu starych podłóg, starego ocieplenia i położeniu wełny mineralnej. Wykonał też instalację elektryczną i centralnego ogrzewania. W trakcie remontu werandy założył nowe drzwi wejściowe, wymienił również instalację elektryczną. Na zewnątrz istniejącego garażu betonowego dwukrotnie wymienił izolacje, ponieważ ta część garażu służy jako taras. Ostatni raz robił to w 2017 r. W 2006 r w garażu wymienił drzwi zakładając automatyczne.

Po dacie zawarcia umowy darowizny w 2009 r. wnioskodawca czynił nakłady na poddaszu budynku poprzez wymianę stolarki okiennej na poziomie parteru oraz na poziomie poddasza.

Wartość rynkowa działki ewidencyjnej nr (...) zabudowanej budynkiem mieszkalnym położonym przy ulicy (...) wynosi 341 170 zł . Wartość niezabudowanej działki ewidencyjnej nr (...) wynosi 55 790 zł , Wartość nakładów poniesionych przez wnioskodawcę na nieruchomość stanowiącą zabudowaną działkę ewidencyjna nr (...) w okresie od 22 lutego 2007 r do dnia 22 lutego 2017 r wynosi 62 936 zł.

W tych okolicznościach Sąd Rejonowy powołując się na art. 1035 k.c. i 1036 k.c. wniosek o dział spadku i zniesienie współwłasności uznał za zasadny.

Wnioskodawca prawidłowo domagał się też rozliczenia poczynionych przez siebie nakładów na przedmiotową nieruchomość od daty śmierci spadkodawcy do chwili obecnej. Żądanie to Sąd Rejonowy uwzględnił jedynie w zakresie nakładów poczynionych przez wnioskodawcę za okres od 22 lutego 2007 r. do dnia 22 lutego 2017 r. wobec zgłoszenia przez pełnomocnika uczestnika P. P. (1) zarzutu przedawnienia nakładów czynionych przez wnioskodawcę za okres do 10 lat przed wszczęciem postępowania. Wartość rynkowa tych nakładów została oszacowana na kwotę 62936 zł .

W ocenie Sądu Rejonowego uczestniczka S. H. (1) niesłusznie domagała się rozliczenia nakładów poczynionych przez zmarłego P. P. (1) na nieruchomości wspólnej do chwili śmierci spadkodawcy, w postaci garażu i pomieszczenia gospodarczego wobec skutecznego zgłoszenia przez pełnomocnika wnioskodawcy M. P. zarzutu przedawnienia.

Przyjmując za opinią biegłej A. J., że wartość rynkową działki ewidencyjnej nr (...) zabudowanej budynkiem mieszkalnym położonym przy ulicy (...) wynosi 341 170 zł, a wartość niezabudowanej działki ewidencyjnej nr (...) wynosi 55 790 zł (łącznie kwotę 396 960 zł), to po odliczeniu od tej kwoty wartości nakładów wnioskodawcy, które nie uległy przedawnieniu w wysokości 62936 zł pozostaje kwota 334 024 zł stanowiąca wartość majątku spadkowego.

Udział zmarłego P. P. (1) wynosi 3/40 części co daje kwotę 25051,80 zł (334 024 zł : 40)x3. Zgodnie z treścią postanowienia z dnia 6 lutego 2019 r o spadek po zmarłym P. P. (1) nabyło rodzeństwo spadkodawcy M. P., G. A., S. H. (1) oraz E. S. (2) po 1/4 części każę z nich. Uczestniczka G. A. zrzekła się swojego udziału w spadku po P. P. (1) na rzecz wnioskodawcy . Pozostałe uczestniczki domagały się spłaty. Ich udziały w spadku po P. P. (1) wynoszą zatem po 6262,95 zł (25051,80 zł :4= 6262,95 zł).

Mając powyższe na względzie Sąd Rejonowy orzekł jak w sentencji w punktach I-III.

O kosztach wskazanych w pkt IV, V postanowienia Sąd Rejonowy orzekł w oparciu o art. 520 § 2 k.p.c. przyjmując, iż interesy uczestników były sprzeczne. Dlatego Sąd Rejonowy nakazał ściągnąć od wnioskodawcy na rzecz Skarbu Państwa kwotę 3640,77 zł, a od uczestniczek E. S. (1) S. H. (2) kwoty po 72 zł tytułem wydatków uiszczonych w postępowaniu tymczasowo przez Skarb Państwa. Na koszty te złożyły się wynagrodzenia biegłych sądowych powołanych w sprawie. O pozostałych kosztach Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego postanowienia złożyła uczestniczka S. H. (1) (k. 196-199), która zaskarżyła postanowienie w takim zakresie w jakim nie uwzględniła ono nakładów P. P. (3) na stanowiącą przedmiot wniosku działkę nr (...).

Wniosła o zmianę postanowienia w zaskarżonym zakresie przez orzeczenie co do istoty sprawy działu spadku z uwzględnieniem nakładów P. P. (1) na budynek mieszkalny przy ul. (...) na działce nr (...) w K..

Ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Domagała się zasądzenia od wnioskodawcy na jej rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Postanowieniu uczestniczka zarzuciła:

1. naruszenie norm prawa procesowego, które miało istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, tj.:

a. art. 506 k.p.c. przez nierozpoznanie wniosku uczestniczki S. H. (1) zawartego w piśmie z dnia 17 kwietnia 2019 r. o zwrot przez wnioskodawcę nakładów na nieruchomości w szczególności na budynek mieszkalny na działce nr (...) poczynionych przez P. P. (1) i przez nieprzeprowadzenie dowodów na fakt i okoliczność wykonanych robót, wbudowanych materiałów, wydatków na transport i istotnych nakładów,

b. art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie dowolnej a nie rzeczywistej i całościowej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego i bez wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału, nierozpoznanie istoty sprawy, przez pominięcie wykonanych przez P. P. (1) robót budowlanych i użytych materiałów stanowiących nakłady na działkę nr (...), przez nie przeprowadzenie dowodów zawnioskowanych na te okoliczności,

c. art. 227 k.p.c. przez pominięcie dowodu z projektu garażu i pomieszczenia gospodarczego K. ul. (...) opracowanego dla P. P. (1), pominięcie dowodu z zestawienia materiałów budowlanych z dowodami zakupu, pominięcie dowodu z faktur, pominięcie dowodu z zeznań uczestniczki S. H. (1), że nakłady te spowodowały wzrost wartości nieruchomości, a wzrost ten nie został uwzględniony w opiniach biegłych opiniujących w sprawie,

2. sprzeczność ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego przez przyjęcie, że:

a. po śmierci ojca J. P. (1) uczestnik P. P. (1) nie czynił żadnych nakładów na nieruchomości objętą wnioskiem,

b. uczestnicy nie kwestionowali opinii biegłej A. J. i J. P. (2),

c. wyłącznie wnioskodawca poczynił nakłady na nieruchomości spadkowe

3. naruszenie prawa materialnego, tj.

a. art. 1035 k.c. i 1036 k.c. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w szczególności przez orzeczenie o dziale spadku podczas gdy orzeczenie dotyczy zniesienia współwłasności,

b. art. 5 k.c. przez przyjęcie w zaskarżonym postanowieniu jedynie nakładów zgłoszonych przez wnioskodawcę z nieprawdziwym powołaniem jakoby nakłady P. P. (1) miały miejsce do chwili śmierci ojca J. P. (1) i uwzględnienie zarzutu przedawnienia roszczenia o zwrot nakładów zgłoszonych przez uczestniczkę S. H. (1), podczas gdy podniesienie zarzutu przedawnienia i uwzględnienie tego zarzutu stanowi po stronie wnioskodawcy nadużycie prawa podmiotowego i sprzeczne jest z zasadami współzycia społecznego, gdyż orzeczeniem sądu uwzględniającym zarzut przedawnienia wnioskodawca uzyskuje korzyść majątkowa z nakładów poczynionych przez drugiego spadkobiercę (brata), z którym zamieszkiwał. Takie działanie nie stanowi wykonywania prawa i nie korzysta z ochrony.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawca wniósł (k. 214-217) o jej oddalenie oraz o zasądzenie na jego rzecz od uczestniczki kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Zdaniem wnioskodawców postanowienie Sądu pierwszej instancji również w zaskarżonym zakresie jest prawidłowe, a zarzuty apelacyjne są chybione.

Sąd Rejonowy dokonał bowiem prawidłowych ustaleń faktycznych i zastosował właściwie przepisy prawa materialnego oraz nie naruszył przepisów postępowania.

P. P. (1) jako uczestnik niniejszej sprawy dopóki żył nie zgłosił żadnego roszczenia z tytułu nakładów na nieruchomości, natomiast sam podnosił zarzut przedawnienia takiego roszczenia zgłoszonego przez wnioskodawcę. Zakładając, że uczestniczka S. H. (1) skutecznie zgłosiła takie roszczenie to i tak jest ono przedawnione. Podobnie w pisemnym uzasadnieniu Sąd Rejonowy wskazał, że przedawnione w części są roszczenia z tytułu nakładów zgłoszone przez wnioskodawcę. Dlatego chybiony jest zarzut naruszenia art. 5 k.c. przedawnienie roszczenia z tytułu nakładów czyni bezzasadnym pozostałe zarzuty apelacji.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja uczestniczki S. H. (1) podlega odrzuceniu jako niedopuszczalna.

Podkreślić trzeba na wstępie, iż brak jest podstaw do uchylenia zaskarżonego postanowienia, gdyż Sąd Rejonowy nie dopuścił się uchybień, które Sąd Okręgowy bierze pod rozwagę z urzędu w granicach zaskarżenia – art. 378 § 1 k.p.c.

Brak też podstaw do uchylenia zaskarżonego wyroku na podstawie art. 368 § 4 k.p.c. z powołaniem na nierozpoznanie istoty sprawy.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pojęcie „istoty sprawy” odnosi się do jej aspektu materialnego, a nierozpoznanie istoty zachodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, a więc gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania (tak: wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 18 czerwca 2013 roku, I ACa 306/2013, publ. LexPolonica nr 6960459; wyrok SN z dnia 24 maja 2012 roku, V CSK 260/2011, publ. LexPolonica nr 4934975; wyrok SN z dnia 24 marca 2004 roku, I CK 505/2003, publ. LexPolonica nr 2025461).

O sytuacji takiej można mówić, jeżeli np. sąd nie wniknął w całokształt okoliczności sprawy, ponieważ pozostając w mylnym przekonaniu ograniczył się do zbadania jedynie jednej okoliczności, w związku z czym przedwcześnie oddalił powództwo albo jeżeli zaniechał zbadania merytorycznych zarzutów pozwanego (np. zarzutu przyczynienia).

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi również w sytuacji, w której sąd pierwszej instancji dokonał oceny prawnej roszczenia bez oparcia jej o właściwie ustaloną podstawę faktyczną i w związku z tym w sprawie zachodzi potrzeba poczynienia po raz pierwszy niezbędnych ustaleń faktycznych.

Skorzystanie w takim wypadku z możliwości uzupełnienia postępowania dowodowego przez sąd drugiej instancji godziłoby w zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego, zagwarantowaną w art. 176 Konstytucji RP (tak: wyroki SN: z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, nie publ., z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, nie publ., z dnia 20 lipca 2006 r., V CSK 140/06, nie publ., z dnia 11 sierpnia 2010 r., I CSK 661/09, nie publ., z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CSK 299/10, nie publ. i z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 274/11, nie publ. oraz postanowienia z dnia 13

listopada 2014 r., V CZ 73/14, nie publ., z dnia 20 lutego 2015 r., V CZ 119/14, nie publ., z dnia 26 marca 2015 r., V CZ 7/15, nie publ., z dnia 2 lipca 2015 r., V CZ 39/15, nie publ. i z dnia 26 czerwca 2015 r., I CZ 60/15, nie publ.).

W ocenie Sadu Okręgowego w realiach niniejszej sprawy jej istota została przez Sąd Rejonowy należycie ustalona, zbadana i wyjaśniona.

Odnosząc się do apelacji uczestniczki wskazać trzeba, iż apelacją nie zaskarżyła ona żadnego z siedmiu punktów postanowienia.

Apelacja uczestniczki dotyczy zaś kwestii rozliczenia nakładów jakie jej zdaniem miał poczynić zmarły brat P. P. (1).

Roszczenie z tego tytułu zgłosiła ona w piśmie procesowym z dnia 17 kwietnia 2019 r. (k. 109-112).

P. P. (1), który pierwotnie był uczestnikiem niniejszego postępowania i zmarł w jego trakcie podczas przesłuchania z dnia 20 lipca 2017 r. (k. 21 od 01:20:17) wyjaśnił, iż po śmierci ojca (czyli po 1990 r.) na przedmiocie wniosku nie czynił żadnych nakładów. Za życia ojca z kolei wybudował garaż oraz most i mur oporowy.

Wnioskodawca co do tych nakładów zgłoszonych przez uczestniczkę podniósł na rozprawie z dnia 21 maja 2019 r. zarzut przedawnienia (k. 174/2 od 00:04:48).

Bezspornie Sąd Rejonowy nie zamieścił w przedmiocie zgłoszonych nakładów przez uczestniczkę w treści postanowienia z dnia 24 maja 2019 r. (k. 180) żadnego rozstrzygnięcia (ani pozytywnego ani negatywnego), zaś w pisemnym uzasadnieniu postanowienia wskazał jednoznacznie (k. 191), że podziela zgłoszony przez wnioskodawcę zarzut przedawnienia roszczenia z tego tytułu.

Powyższe oznacza, że apelacja uczestniczki S. H. (1) niezależnie od podniesionych w niej zarzutów podlega odrzuceniu, gdyż została złożona od orzeczenia nieistniejącego.

Podkreślić trzeba, że postępowanie o dział spadku (zniesienie współwłasności) oparte jest generalnie na zasadzie oficjalności, co sprawia, że sądu nie wiążą zasadniczo wnioski ani wnioskodawcy, ani innych uczestników postępowania.

Roszczenie z tytułu nakładów mieści się w grupie roszczeń określonych w art. 618 § 1 k.p.c..

W postanowieniu z 3 czerwca 2011 r., II CSK 330/10, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, korespondujący ze stanowiskiem Sądu Okręgowego orzekającego w niniejszej sprawie, że zgłoszenie roszczeń, o jakich mowa w art. 618 § 1 k.p.c., dopuszczalne jest do daty zamknięcia rozprawy przed sądem pierwszej instancji.

O zwrocie wydatków i nakładów sąd orzeka jednak wyłącznie na wniosek zgłoszony w postępowaniu w pierwszej instancji, a nie z urzędu. Zatem uczestnik domagający się ich zwrotu zobowiązany jest dokładnie określić te żądania, zgodnie z art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i żądaniami tymi sąd jest związany (art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.; por. postanowienie SN z dnia 16 października 1997r., II CKN 395/97).

Sąd Rejonowy nie zażądał od uczestniczki S. H. (1) doprecyzowania tego żądania, nie zwrócił jej też pisma zawierającego to żądanie, mające oparcie w art. 618 § 1 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c., jako niespełniającego wymagań oznaczonych w art. 187 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c..

Również z wypowiedzi skarżącej oraz jej profesjonalnego pełnomocnika składanych w toku postępowania nie wynikało, by mieli oni jakiegokolwiek wątpliwości co do intencji zgłaszających roszczenie z tytułu nakładów, w szczególności co do tego, że żądanie to dotyczy także nakładów na spadkowej nieruchomości, a jego podstawą faktyczną jest m.in. twierdzenie, że nakłady czynił P. P. (1).

Wnioskodawca bezspornie wdał się przed Sądem Rejonowym w spór w tym zakresie i podniósł zarzut przedawnienia.

Sąd Rejonowy nie zawarł jednak w treści postanowienia z dnia 24 maja 2019 r. (k. 180) rozstrzygnięć odnoszących się do żądań uczestniczki z tytułu nakładów.

Zważyć należy że roszczenia z tytułu nakładów mają charakter roszczeń w znaczeniu procesowym, które jedynie na zasadzie koncentracji spraw dotyczących spadku, podlegają rozpoznaniu w jego ramach, co oznacza, że muszą one stanowić integralną część orzeczenia (tak : orzeczenia SN z dnia 1 grudnia 2011 w sprawie I CSK 78/11, publ. LEX 1129066, z dnia 14 grudnia 2011 roku w sprawie I CSK 138/11, publ. LEX 1102653).

Środek odwoławczy (apelacja, zażalenie) przysługuje jednak stronie jedynie od orzeczenia istniejącego.

Istnienie orzeczenia (sententia existens) jest założeniem środka odwoławczego.

Orzeczenia nieistniejące nie podlegają zaskarżeniu, jako że prawnie nie istnieją, więc nie wywołują skutków prawnych i nie zachodzi potrzeba ich uchylecia lub zmiany. Wniesienie środka odwoławczego skierowanego przeciwko orzeczeniu nieistniejącemu podlega - jako niedopuszczalne – odrzuceniu (tak: orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 21 września 1937 r. C II 714/37, publ. PPC 1938, nr 9-10, s. 307, z dnia 22 kwietnia 1952 r. C 1040/52, publ. NP 1953, nr 8-9, s. 153, z dnia 9 grudnia 1957 r. 4 CR 1188/56, PUG 1959, nr 8, s. 314, z dnia 2 czerwca 1964 r. I PR 10/63, publ. OSNCP 1965, z. 5, poz. 80 oraz z dnia 24 listopada 1971 r. I PR 75/71, publ. OSNPG 1972, nr 7, poz. 46).

Nie budzi obecnie wątpliwości, tak w orzecznictwie sądów powszechnych jak i Sądu Najwyższego (tak: postanowienie SN z dnia 27 czerwca 2012 r., sygn. akt IV CZ 39/12 i cyt. tam orzecznictwo), że w dwuinstancyjnym postępowaniu sądowym kontroli apelacyjnej można poddać tylko rozstrzygnięcie, które wynika z orzeczenia Sądu pierwszej instancji (art. 367 § 1 k.p.c.). Przy ocenie dopuszczalności apelacji istotne jest czy Sąd pierwszej instancji orzekł o całości żądania objętego wnioskiem. Zaskarżenie nieistniejącego rozstrzygnięcia nie jest dopuszczalne. Nie można oprzeć apelacji na zarzucie, że sąd nie orzekł o całości żądania strony.

Rozstrzygnięcie o żądaniach stron musi być jednak zamieszczone w sentencji orzeczenia, a nie w jego uzasadnieniu. Tylko bowiem sentencja orzeczenia rozstrzyga o żądaniach stron. Uzasadnienie orzeczenia natomiast przeznaczone jest dla podania przez sąd powodów rozstrzygnięcia zawartego w sentencji. Orzeczenie nie zawiera rozstrzygnięcia, jeżeli sąd ustosunkuje się wprawdzie do żądania strony w uzasadnieniu orzeczenia, ale pominie je w sentencji orzeczenia (zob. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z 15 lutego 1967 r., II CZ 144/66, OSNCP 1967, nr 7-8, poz. 144 oraz postanowienie z dnia 14 grudnia 2011r., I CSK 138/11, publ. OSNC 2012/7-8/89).

Taka sytuacja - z przytoczonych wyżej względów - ma miejsce w niniejszej sprawie, ponieważ Sąd Rejonowy w żadnym z siedmiu punktów postanowienia z dnia 24 maja 2019 r. nie orzekł o rozliczeniu lub o oddaleniu żądania rozliczenia nakładów, chociaż w uzasadnieniu postanowienia wskazał, że żądanie to jest przedawnione.

Natomiast uzasadnienie nie jest tą częścią orzeczenia, gdzie rozstrzyga się o żądaniu ale wskazuje się podstawę faktyczną rozstrzygnięcia i wyjaśnia podstawę prawną (art. 328 k.p.c. w zw. z art.13 § 2 k.p.c.).

W związku z tym Sąd Okręgowy uznaje, że apelacja skierowana jest przeciwko nieistniejącej części orzeczenia. Apelująca podnosi bowiem, że część jej żądania nie została uwzględniona.

W takiej sytuacji uczestniczce przysługiwało uprawnienie do żądania uzupełnienia orzeczenia (art. 351 k.p.c.), jednak treść samego uzasadnienia nie dawała podstawy do jego zaskarżenia w tym zakresie.

W przeciwieństwie do rozstrzygnięcia o spłatach w związku z różnicą wartości udziałów, które musi zapaść z urzędu, rozliczenie nakładów – co już wyżej wskazano - z art. 618 § 1 k.p.c. stanowi roszczenie uzupełniające współwłaściciela nieruchomości i jest rozpoznawane na zasadach ogólnych, wyłącznie w wyniku stosownej inicjatywy procesowej – zgłoszenia żądania.

W takim stanie rzeczy brak jest podstaw do przyjęcia, że rozstrzygnięcie wynikające z sentencji orzeczenia, może zostać zastąpione wyjaśnieniami z jego uzasadnienia.

Sąd Okręgowy w obecnym składzie podziela wskazane stanowisko i z tej przyczyny apelację uczestniczki odrzucił na podstawie art. 373 k.p.c. w zw. z art. 370 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., jako niedopuszczalną z innych przyczyn.

W konsekwencji nie zachodzi więc potrzeba dokonywania rozważań co do zasadności podniesionych w apelacji zarzutów.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono po myśli art. 520 § 1 k.p.c. w pkt. 2 postanowienia. Przepis powyższy stanowi, iż każdy uczestnik ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie. Brak podstaw do przyjęcia sporności interesów wnioskodawcy i uczestniczki co uzasadniałoby stosowanie art. 520 § 2 i § 3 k.p.c.

(...)